

Erősödik a Bolsevik Párt

A forradalom továbbfejlődésének békés szakaszában a Bolsevik Párt legfontosabb feladatának a tömegek felvilágosítását, megnyerését, az eszert, mensevik jobboldali vezetőket hatásának csökkentését tekintette. A forradalmak idején az események rakéták gyorsaságával száguldanak, a különböző frontok, osztályerőviszonyok gyorsan változnak. E változások még csak gyorsulnak a Szovjetek összetételének szinte állandó alakulásával.

Az első Összoros Szovjet kongresszusra készülve májusban országosan választják a küldötteket, s egyben a helyi, a városi, kerületi Szovjetek összetétele is átalakul. A párt elsőrendű fontosságát tulajdonított a Petrográdi Szovjetnek, hisz ez egyben összoros centrumnak is megfelelt, és számos városban a fővárosi határozatokat tekintették irányadónak. Természetesen ezt tudták a mensevik-eszer vezetőik is. Mivel a Munkás és Katona Szovjetek egyetemes központja alakult ki, a kispolgári pártok előnyben részesítették a katonaságot. Így pl. a Petrográdi Szovjetben a közel félmillió fővárosi munkásságnak aránytalanul kisebb képviselője volt, mint a 150 000-es fővárosi helyőrségnek. A Szovjetek kialakulásakor a Petrográdi Szovjetnek kb. 2000 katonára és 800 munkás tagja volt. Jellemző, hogy a munkásküldöttek fele nem is a nagyüzemi munkásságot képviselte, pedig a fővárosi munkásoknak több mint 80 százaléka nagyüzemben dolgozott. Ebből is következett, hogy a katonák küldöttekre — főleg a falusi, paraszti környezet miatt — inkább a kispolgári vezetőket hatottak.

Az újválasztások során májusban a fővárosban 4. elősorban munkás kerületének Szovjetje a bolsevikok kezébe került. Moszkva 10 kerületéből a Bolsevik Párt 6 Szovjetben rendelkezett jelentős befolyással. A Moszkvai Városi Szovjet 625 tagjából 205, a Végrehajtó Bizottság 75 tagjából 23 volt bolsevik.

Néhány vidéki város Szovjetjében a bolsevik frakció felülmúlja a mensevik erejét. Az uráli Jekatyerinburgban (mai Szverdlovszk) a küldöttek kétharmad része a lenini párthoz tartozott. A párt növekvő befolyása nemcsak az összetétel alakulásában mérhető le. A Bolsevik Párt taktikáját helyeselték számos esetben még az eszert, sőt néhány esetben a mensevik küldöttek is. Így pl. több város Szovjetje, melyekben még nincs bolsevik többség — már nem ismeri el az Ideiglenes Kormányt. Ez időben a kronstadti Szovjet elzavarta a kormány által kinevezett kormánybiztost és a hatalom egyedüli képviselőjének a Szovjetet ismerte el. Több városban elfelték a koalíciós kormány létrehozását. Az erő eltolódásról tanúskodik, hogy még az újválasztások előtt a Petrográdi Szovjetben mindössze 6 százalék ellenelte az imperialista háborút támogató „szabadság kölcsön” kibocsátását, júniusban már a küldöttek 30 százaléka ellenzi a támadás megindítását a fronton.

Ugyancsak májusban — júniusban tartották a városi önkormányzati (Duma) választásokat, helyi (községi) önkormányzati választásokat Oroszországban ekkor tartottak először legalisan és az általános választójog alapján. A Bolsevik Párt a fő figyelmet természetesen a Szovjetekre fordította, azonban szükségesnek tartotta a városi önkormányzati választásokon való részvételt is. A párt május 9-én nyilvánosságra hozta községi programját. A program összekapcsolta a demokráciáért vívott harcot a szocializmussal. Minden 18 évet betöltött polgár számára követelte az általános választójogot. Hangsúlyozta a burzsoázia megadóztatásának fontosságát, valamennyi városi szolgáltató üzemet kisajátítását, ingyenes oktatást, a közlekedés megjavítását, a munkáskörültek szociális ellátottságának gyökeres megjavítását. A párt ezt a fórumot is felhasználta a kormány politikájának leplezésére. A párt taktikájában nem kötött szövetséget a mensevik-internacionalistákkal, a baloldali eszerekkel, és más csoportokkal.

A burzsoa államgépezetet mozgósították a kadet párt győzelmének biztosítására. A választások adatai azonban bizonyították, hogy Petrográdban a kadetok a szavazatoknak mindössze 25 százalékát tudták csak megszerezni. A Bolsevik Párt a fővárosban 160 000 szavazatot szerzett, s a 806 képviselői helyből 156 a Bolsevik Pártnak jutott. Az eszerek-mensevik 400 000 (55 %) szavazatot kaptak. A moszkvai városi Duma-ban a kadet párt 34, az eszert 106, a bolsevikok 23, a mensevik 24 képviselői mandátummal rendelkeztek.

Májusban a Szovjet választási eredmények a tömegek balrafordulását mutatták, s igazolták a párt politikájának helyességét. A helyi önkormányzati választások a burzsoázia befolyásának gyengüléséről tanúskodtak. Az eszermensevik hatás csökkenő tendenciájú e pártokon belül — a többség ellenére is — megindul az erjedés, ami a Bolsevik Párt erősödését eredményezi.

Még nem pályázattal

Van elég hely a végzős tanároknak

Lezárult a végzős hallgatók kihelyezési jelentkezéseinek határideje a József Attila Tudományegyetem bölcsészkarán. A napokban ült össze az egyetemi kihelyezési bizottság, hogy megvizsgálja az eredményeket.

— Ezek szerint még nem pályázattal nyerne állást a hallgatók, a hírességekkel ellentétben? — kérdeztem dr. Dúró Lajost, a Neveléstudományi Tanszék docensét, aki nyolc éve vesz részt a kihelyezési bizottság munkájában.

— Igaz, hogy Csongrád megyében már egy éve pályázat útján kaphatnak állást a pedagógusok. A kezdeményezés jó volt, kiterjesztik az egész országra. A hallgatók viszont egyelőre mentesülnek alóla.

— Mi ennek előnye, hátránya a hallgatóknak?

— Elsősorban egzisztenciális aggodalmakat okozna ennek bevezetése. Ahogy a beszélgetésekből kiderült, végzőseink pillanatnyi hát-

ránnyal indulnának a gyakorló pedagógusokkal szemben. Aztán ennek előkészítése sem volt megfelelő. A pályázat bevezetése így viszályra fordult. S még társadalmi feltételei sem értek meg.

— És a pályázat előnye?

— A jelenlegi rendszer a hallgatókra nem elég ösztönző. A későbbi pályázatoknál az egyetemi érdemek nagyobb súllyal esnek majd latba. Hiszen több pályázat esetén az állást a legalkalmasabb és legmértányosabb kapja. Az „érdemeket” különben a tanulmányi eredmény, a tanításban végzett gyakorlati, és az egyetemen végzett munka adja.

— Hány álláshely érkezik?

— Az ellenkező hírességgel szemben lesz elég, illetve sok lesz a választási lehetőség. A hallgatók három helyet jelölhettek meg, és mostani összesítésük szerint ezek valamelyikét meg is kapják. A 134 hallgató közül 21 társadalmi és

Három egyfelvonásos

Bemutató a Szegedi Nemzeti Színházban

A szegedi színház hagyományos és az utóbbi években egyre izgalmasabbá, jelentősebbé váló évadvégi balett-estjét az idén különösen érdekessé tette, hogy a táncjátékokkal együtt most egy fiatal szegedi zeneszerző egyfelvonásos operáját is láthat-

ta a Nemzeti Színház közönsége. Az ősebemutatóként színe került A három vándor mellett Corelli: Vágy és áhítat és Mihaud: Teremtmények című balettje szerepelt a péntek esti premier műsorában.

Három vándor

A Cserhalmi Imre szövegére írt ötven perces opera Vántus István első színpadi műve és hatvan év óta az első olyan opera, amely szegedi zeneszerző tollából került ki. A színház vállalkozása már csak emiatt, önmagában ezért is figyelmet, elismerést érdemel. A kisebb műveiből Szegeden már jól ismert Vántus műve azonban helyi jelentőségén felül is méltó az érdeklődésre. Elemzésében nem a lokális motívumok az elsődlegesek, hanem a mű tényleges értékei. A három vándor erőteljes, egyéni mondanivalót hordozó és képviselő alkotás, tehetséges szerző eredeti szellemű műve, zenei életünk értéke.

Az öind-perzsa mese nyomán készült librettó az időtlenségbe emelkedve és a szimbólumok nyelvén beszél az emberi munka, az emberi alkotás értelméről. A három vándor, a Favágó, az Aranyműves és a Tudós teremtménye, a fából kifaragott és életrelelt lány vízszói forrása lesz, s létrehozói végül elvesztik: az Ítéletmondó Fa magába zárja. A zene, melynek közegében ez az egzotikus környezetben játszódó történet színpadon megfogalmazódik, méltó az általános

emberi értékek, igazságok felismertetését célzó cselekményhez és tartalomhoz. Nemcsak azért, mert hiányoznak belőle a közheleki, különösen az egzotikus környezetet festő zenék megszokott kliséi, hanem mindenképp azért, mert minden takarásban, minden elemében modern, XX. századi, anélkül, hogy valahol is epigonná, utánzóvá válna, s anélkül, hogy elfeledkezne a lényegről, a dallamról. A formai szempontból szigorúan megtervezett, zárt kompozíciójú egyfelvonásos melódiaanyag a igen invenciózus. De mai, modern szellemű, s mentes a hatáskeresés olcsó, elhasznált eszközeitől.

Hibái? Vannak. Természetesen: egy fiatal szerző első operájáról van szó. Dramaturgiai példának nem eléggé átgondolt, s az egész művön érzik, hogy a szerzőt korábbi alkotásaiban mindelemlőtt szimfonikus problémák foglalkoztatták. Sokszor úgy éreztük, a zenekari árok, az orchester jobban érdekelt a fiatal szerzőt, mint maga a színpad, s ezért aztán nem csoda, ha a cselekmény, a történet az előadás némely pontján a zenekari anyaghoz képest hátrébe került, másodlagossá vált.

Népművészet — filmkockákon

Néprajzi kisfilmek a November 7. Művelődési Otthonban

Nincs határa a népi kismesterségnek és művészeti tevékenységnek: az utolsó szegedi bocskorkészítőről, Elek Gyuláról készült kisfilm, amelyet hazánkban itt mutattak be először a film- és rendező Lakatos Vince, a „cimszereplő” Elek Gyula és a szaktanácsadó, Juhász Antal muzeológus jelenlétében, fényesen igazolja ezt. De a többi néprajzi film is, melynek a hálás, föltűnően figyelmes ifjú közönség nézője volt, népünk hagyományos életének olyan szépségeit örökítette meg, amelyek a paraszti alkotók művészeti tudását hirdetik. Az Öreg malmok az évszázados népi technika — ma úgy mondanánk: ipari művészet — fortélyait tárják föl, az Öreg hangszerek a nádsi-

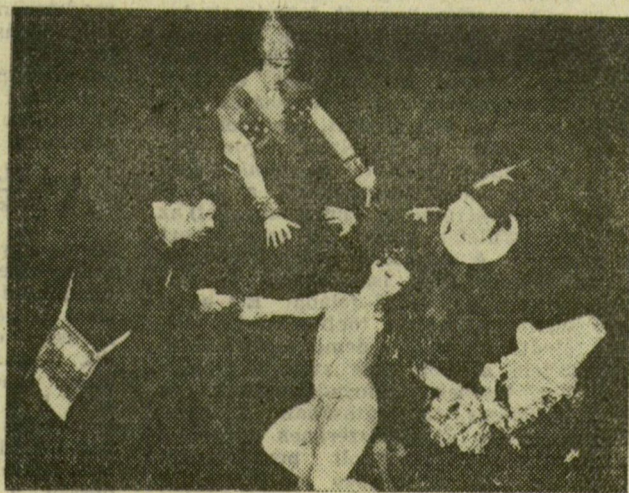
pot, hosszú furuglát, lekerőt s a többi, primitívességben is szép zeneszerszámot kifundálók és a rajta játszó tehetségére vetnek világot.

Minden film más volt, változatos. Elek Gyula bölcs derűvel maga vallott mestersege fogásairól, a karcgái fázekas népművész, „az agyag varázslója”, Kántor Sándor tudását a színes kép és a zenei aláfestés szöveg nélkül is gyönyörködtetővé tette, másutt színes, „mondta alá” a szöveget, sőt a mohácsi sokakoc Busójárását egyszerű kis történet köré kerekítette alkotója. Lestár Sándor Bujákról szóló színes filmje nemcsak a népviselet színpompáját adja vissza, hanem a hűsvéti népszokások sajátos világát is.

Sokunk meggyőződése, hogy nagy vonzórőrt adna az ünnepi heteknek, ha ezt a filmesokrot, néhány más kisfilmmel is bővítve már az idén a szabadtéri játékok szabad estjén az újszegedi szabadtéri színpadon hétről hétre megismételhénk. (Ott lenne a helye a másfél évtizede nem láthatott Vadvizországnak és a Móra Ferenc műveiből készült filmalkotásoknak, az Enek a búzamezőkről filmváltozatának, a Hannibál tanár úrnak, a száknak. A kis bice-bócnak — valamennyi díjnyertes vagy filmtörténeti értékű alkotás!) S új színpoltot adna a játékoknak, előrelépést a Balázs Béla megálmodta sajátos jellege kialakításában, ha a jövő évtől kezdve Szeged lenne az országos, sőt nemzetközi néprajzi filmszemle színhelye. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, melynek néprajzi csoportja tartotta a péntek esti első néprajzi filmbemutatót, a rendezést vállalta. Most már a szükséges, hogy a megye és a város pályadíjakkal serkentse a népművészet munkáit filmrajzi értékeink, népművészeti kincseink filmkockákon való megörökítésére, művészeti megismertetésére.

P. L.

A közreműködők közül mindenekelőtt a Tudós szolamát éneklő Szabó Miklós kulturált és technikai szempontból is fölénys biztonságu előadását emeljük ki. Kétségkívül az ő játéka a produkció legjobb teljesítménye. De az előadás értékeire jellemző, hogy a többiek is hasonló színvonalon, igazi együttesé formálódva játszottak a darabban. Gregor József nagyverejű, szelíd Favágója, Gyimesi Kálmán karakterisztikus Aranyművese, Littai Gyula erőszakos Katonája, Réti Csaba kéjvágyó Bírója, Kemény Klóti ki-méletlen Főeunucia és Szabadits Judit Ítéletmondó Fája bizonyítja, hogy az együttes nagy gonddal és ügyességgel készült a bemutatóra. A Lány néma szerepében Lászlai Andrea jellemábrázoló erejű tánca kifejezően és hatásosan szolgálta az előadást.

(Sifilis felvétele)

Kié legyen a lány? A Favágó (Gregor József) a Katona (Littai Gyula) a Tudós (Szabó Miklós), az Aranyműves (Gyimesi Kálmán) és a Lány (Lászlai Andrea) a Vántus-opera egyik jelenetében

Vágy és áhítat

A péntek esti premier második felében színe került a három egyfelvonásos balett-előadása azt bizonyítja, hogy az Imre Zoltán vezette együttes tavaly megkezdett munkáját határozottan folytatja, tovább és műsorpoltikában, igényességben egy-egy jobban felzárkózik a szegedi operához. Az együttes a maga módján, tehát a balett nyelvén, azokat a törekvéseket akarja szolgálni, amelyeket a szegedi opera hosszú évek óta eredményesen és sikeresen valósít meg.

Corelli g-moll Concerto grossojára írt balett, ez a visszanyúlás a barokk muzsikához arra mutat, hogy az együttes jól érti az opera műsorpoltikájának lényegét, s nem felületes és felszínes modernkedéssel, hanem valódi értékre tá-

maszkodva akarja formába önteni elképzeléseit. A balett, amelyet Imre Zoltán Corelli muzsikájára írt, modern ihletésű. A Nő, a Művész és a Környezet, a közösség kapcsolatát, ellentéteit, konfliktusait bemutatva, a vágy és az áhítat hangulatát fölkelte és ébrentartva, filozófikus problémákra keres választ, anélkül természetesen, hogy a balett színességéről, a táncok szépségéről lemondana.

Főképpen a nagy hangulati ereje miatt hatásos kompozíció sikere az érdekes koreográfián és az együttes szép táncán felül mindelemlőtt Lászlai Andrea: Imre Zoltán kifejező előadásának és Hirsch Bence hangulatokat jól érzékelő zenekarvezetésének köszönhető.

Teremtmények

Mintegy éles vágás valami filmben, olyan erőteljes kontrasztja, Milhaud dzsesszes zenéje Corelli szelíd és lírai barokk muzsikájának. Ezt a határozott ellentétet fogalmazta meg, fejezte ki a szintén Imre Zoltán komponálta koreográfia is: a dél-amerikai színeket hordozó muzsikának megfelelően, szenvedélyes, vad. Határozottan körvonalazható mondanivaló helyett a lényeg itt a látványra, a mozdulatokra, a táncok szépségére, színességére és az ebből következő erőteljes érzelmi hatásra tevődött át, s tulajdonképpen ezt szolgálta az is, hogy

a szóló-táncok jobban beolvadtak az együttesbe, mint a Corelli-balettben.

A dzsesszes színeket, a ragyogó hangszereletű kitűnően tolmácsoló zenekart Szalatsy István vezényelte. A stílusos jelmezek — mindhárom egyfelvonásban — Gyarmathy Ágnes munkái, s ugyancsak mindháromnak a díszleteit — illetve pontosabban játéktér megoldásait — Székely László tervezte, szellemes, modern megoldások felhasználásával és a lényeg a mondanivaló kiemelésének igényével.

Ökrös László

Egyetemi fiatalok irodalmi estje

Jól sikerült, meleg hangulatú irodalmi esten mutattoktat be pénteken a tudományegyetem Ady téri auditoriumában Szeged legfiatalabb alkotói. Az estet az Egyetemi Alkotókör rendezte, amely összel ünnepi megalkulásának tizedik évfordulóját. A szépszámu közönség előtt bevezető: Veress Miklós, a Szegedi Egyetem munkatársa mondott.

A bemutatkozó fiatalok közül Székely Ákos versei a legmodernebb irányzatokhoz állnak közel, Petri Ferenc hosszú évek után ismét megkapó zeneiségű költeményekkel jelentkezett.

Gróf József gondolati gazdagságával, Vass Imre érzelmi telítettségével, Tarnai László kísérletező bátorságával bizonyult méltó társlaknak. Az estén majdnem ugyanannyi novellista lépett közönség elé, mint költő. Nagy tetszéssel fogadta a közönség Gulay István, Szuromi Pál, Luczi József és Joó Ágnes novelláit.

A közönség tapsa az Egyetemi Színpad négy tagját, Nagy Endrét, Sajti Emesét, Pálffy Katalint és Spán Katalint is köszöntötte, akik közreműködésükkel még értékesebbé tették az alkotói estet.